

דינרים.

מבן שאינו הגון.

ואיכא דאמרי, לגנאי: יוסף בן יועזר הכנים אחת, וגרם בכך, שבנו הוציא שבע.

דאם תאמר שלא נחלקו בדבר זה, אם כן שמואל אינו לא כתנא קמא ולא כרשב"ג.

אלמלא שהיה מקדיש אחת, בנו לא היה דורש מן ההקדש לשלם שבע עליות דינרי זהב, ומרוקן את קופת ההקדש לגמרי, אלא היה משאיר בקופה סכום מסויים.

תנו רבנן: מעשה באדם אחד שלא היו בניו נוחגין כשורה, עמד וכתב נכסיו ליונתן בן עוזיאל.

וכיון שלא השאיר כלום, סימן שאילו היה בהקדש שלש עשרה עליות זהב, היה נוטל את כולן, ולא היה מקדיש כלום.

מה עשה יונתן בן עוזיאל?

מכר שלישי מהנכסים לצרכו, והקדיש שלישי, והחזיר לבניו של אותו אדם שלישי.

על כל פנים מדייקת הגמרא מה"איכא דאמרי" הראשון: **מדקא אמרי "הכנים", משמע מכלל זה, דשפיר עבד יוסי בן יועזר שהקדיש את נכסיו.**

בא עליו שמאי במקלו ותרמילו. כלומר, בא להתוכח עמו, וטען לו, שאינו יכול להחזיר את הנכסים לבניו, כיון שאביהם נתן לו את נכסיו על מנת שלא יתנם לבניו.

דוחה הגמרא: **אדרבה, מדקא אמרי ב"איכא דאמרי" השני, "הוציא", משמע מכלל זה, דלאו שפיר עבד.**

אמר ליה יונתן בן עוזיאל: שמאי, אם אתה יכול להוציא את מה שמכרתי לצרכי, ומה שהקדשתי, אתה יכול להוציא מה שהחזרתי. כיון שאין זו מתנה גמורה.

אלא כיון שיש אומרים כך ויש אומרים כך, מהא ליכא למשמע מינה.

ואם לאו, הוי מתנה גמורה, ואי אתה יכול להוציא מה שהחזרתי לבניו, כיון שביכולתי לתתם למי שארצה.

על כל פנים **מאי הוי עלה, כלומר, האם לדעת תנא קמא מותר למנוע מבן שאינו הגון לרשת את אביו?**

אמר שמאי, הטיח עלי בן עוזיאל, הטיח עלי בן עוזיאל. כלומר, נצחני בתשובה מוחצת.

פושטת הגמרא: **תא ושמע מה ששינו בענין זה: דאמר ליה שמואל לרב יהודה, שיננא [חריף], לא תיהוי בי עבורי אחסנתא, ואפילו מברא בישא לברא טבא, וכל שכן מברא לברתא. [אל תדון במקום שמעבירים את הנחלה אפילו מבן שאינו הגון לבן הגון, וכל שכן כשמעבירים את הנחלה מבן לבת].**

מעיקרא מאי סבר שמאי?

משום מעשה דבית חורון.

דתנן, מעשה בבית חורון, באחד שהיה אביו מודר הימנו הנאה, והבן היה משיא בנו, וחפץ להזמין את אביו.

ומוכח מכאן, שדעת תנא קמא, דלא כדעת רשב"ג, וסבר שאין להעביר את הירושה אף

ואמר להכבירו, "הרי הצר וסעודה נתונין לך

אמרו עליו על רבן יוחנן בן זכאי, שלא הניח מקרא, ומשנה, גמרא [סברת המשניות], הלכות [הלכה למשה מסיני], ואגדות, דקדוקי תורה [ריבויים ומיעוטים], ודקדוקי סופרים [גזירות חכמים], וקלין וחמורין, וגזרות שוות, ותקופות מולד הלבנה, וגמטריאות, ומשלות כובסים, ומשלות שרעלים, שיש בהם נפקא מינה להבנת דברי תורה, שיחת שדים להשביעם לקמע או להפואה, ושיחת דקלים [כשלמה שדיבר אל העצים], ושיחת מלאכי השרת להשביעם, דבר גדול ודבר קטן.

מבאר הגמרא: דבר גדול, מעשה מרכבה.

ודבר קטן, היות דאביי ורבא.

לקיים מה שנאמר, "להנחיל אוהבי יש [שלש מאות ועשר עולמות, כמנין יש], וכל זאת למה? מפני ש[אוצרותיהם אמלא". כלומר, כי אוצרותיהם מלאים כל טובדברי תורה וחכמה.

וכי מאחר דקטן שבכולם [רבי יוחנן בן זכאי] בן, גדול שבכולם [יונתן בן עוזיאל] על אחת כמה וכמה.

אמרו עליו על יונתן בן עוזיאל, בשעה שיושב ועוסק בתורה, כל עוף שפורח עליו נשרף.

מתנתין:

האומר "זה בני", אף על פי שלא הוחזק לנו כבנו, נאמן. ובגמרא יבואר, לאיזה ענין נאמן.

אך אם אמר "זה אחי" אינו נאמן לחייב את אחיו לחלוק עמו בירושת אביהם, ומכל

במתנה, ואינו לפניך אלא כדי שיבא אבא ויאכל עמנו בסעודה".

אמר לו, אם שלי הן, הרי הן מוקדשין לשמים.

אמר לו, לא נתתי לך את שלי כדי שתקדישם לשמים.

אמר לו, לא נתתי לי את שלך אלא שתהא אתה ואביך אוכלין ושותין ומרצין זה לזה, ויהא עון תלוי בראשו. [כלומר בראשי].

כלומר, לא התכוונת לשם מתנה גמורה, אלא רק כדי להתחמק מאיסור הנדר המוטל עליכם. נמצא שאני מסייע לכם לעבור על נדרכם.

אמרו חכמים: כל מתנה שאינה מתנה גמורה עד כדי כך שאם הקדישה המקבל תהא מוקדשת, אינה מתנה.

אגב אורחא, הביאה הגמרא ברייתא העוסקת בגדולתו של יהונתן בן עוזיאל:

תנו רבנן בכרייתא: שמונים תלמידים היו לו להלל הזקן, שלשים מהן ראויים שתשרה עליהן שכינה במשה רבינו,

שלשים מהן ראויים שתעמוד להן חמה ביהושע בן נון, אלא שעוון הדור גרם שלא תשרה עליהם השכינה כך, ולא תעמוד להם חמה.

עשרים בינוניים.

גדול שבכולן, יונתן בן עוזיאל.

קטן שבכולן, רבן יוחנן בן זכאי.

מבארת הגמרא: **למאי הלכתא?** לאיזה ענין נאמן?

אמר רב יהודה אמר שמואל: נאמן לעשותו לירשו, ולפטור את אשתו מן היבום. שהרי אין יבום במקום שיש בן.

ומקשה הגמרא: **לירשו?!** פשיטא שהוא קלד-ב נאמן. כיון שיכול לתת לו את נכסיו במתנה, ומתוך כך נאמן לומר "בני הוא"⁽¹²⁴⁾, ומה חידש לך תנא דמתניתין?

שמה תאמר: דין זה, שנאמן לפטור את אשתו מן היבום **אצטריכא** ליה לתנא לחדש במשנה,

אכתי לא חידש לנו כלום, דהא נמי תנינא במסכת קידושין (סד' א'): **"מי שאמר בשעת מיתתו יש לי בנים,** ואין אשתי זקוקה ליבום, נאמן.

אך אם לא ידענו שיש לו אחים, ואמר יש לי אחים, וזקוקה אשתי ליבום מהם, אינו נאמן לאוסרה" כמו שיבואר לקמן.

ולשם מה חזר התנא ושנה דין זה במשנתנו?

ומתרצת הגמרא: **התם,** במשנה בקידושין מדובר, דלא מוחזק לך באח, דהיינו, לא ידענו שהיו לאותו אדם לא בנים ולא אחים.

מקום, לחייב את עצמו נאמן, ולכן יטול עמו בחלקו.

כלומר, יטול מתוך חלקו של האח המעיד עליו.

כגון, ראובן ושמעון שבאו לחלוק בנכסי אביהם, והעיד שמעון על לוי שאחיו הוא. וראובן אינו מכירו.

יטול ראובן מחצית מהנכסים, ובחצי השני, שמעון נוטל שלישי. ולוי יטול מחצית מחלקו, דהיינו שישית. והשישית הנוספת הרי היא ביד ראובן עד שיביא ראיה שאחיהם הוא.

ואם מת לוי בלא בנים, והוריש את נכסיו לאחיו, יחזרו נכסים שנתן לו שמעון מחלקו למקומן, דהיינו לשמעון.

אך אם נפלו לו [דהיינו ללוי] נכסים ממקום אחר, יירשו אחיו עמו. שהרי ראובן מודה שאחיהם הוא. וממילא עליו לתת לו חלק מנכסי לוי⁽¹²³⁾.

גמרא:

שנינו במשנה האומר "זה בני" נאמן.

ליתנם לו במתנה.

אבל על נכסים שיבואו לאחר מיכאלינו נאמן מדין "יכיר". כיון שדין "יכיר" נאמר רק במי שידוע שהוא בנו, ואין ידוע אם הוא בכור או לא. אך זה שאין ידוע לנו אם הוא בנו, אינו נאמן עליו מדין "יכיר", אלא רק במיגו שיכול לתת לו את נכסיו.

אך דעת הר"ן, שאף אם אינו מוחזק כבנו

123. וכל זה רק אם אינם יודעים אם אחיהם הוא או לא.

אבל, אם אמרו האחים "ידוע לנו שאין זה אחינו", הרי הודו שאין להם חלק בנכסיו, ואינם נוטלים חלק בירושה.

124. ברשב"ם ובתוספות מבואר, שאינו נאמן אלא על נכסים שיש ברשותו כעת, במיגו שיכול